

Kari Enqvist

olemisen porteilla

Tieto-Finlandialla palkittu dosentti Kari Enqvist uskoo vahvasti, että tiede ennen pitkään voittaa mystiikan. – Syvällä sisimmässään ihmiset kuitenkin luottavat viime kädessä tieteen tarjoamaan tietoon, hän sanoo.

Skepsiksen tieteellisen neuvottelukunnan puheenjohtaja, dosentti **Kari Enqvist** palkittiin Tieto-Finlandialla tammiukuussa järjestettyjen Tieteen päivien yhteydessä. Enqvist sai palkintonsa kirjastaan *Olemisen porteilla* (WSOY 1998), jossa hän pohtii olemassaolon ja tietoisuuden ongelmaa kvanttifysiikan näkökulmasta (Hannu Karttusen arvio kirjasta on julkaistu Skeptikossa 4/98).

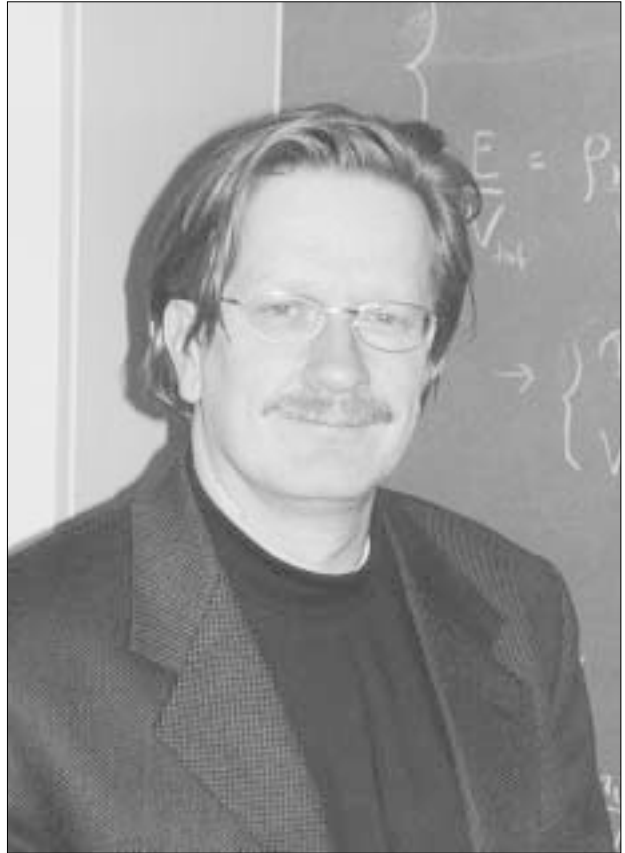
Palkinnon jaosta päättänyt genetiikan professori **Leena Palotie** perusteli valintaansa sillä, että Enqvistin kirja ”haastaa lukijan pohtimaan tieteen totuuksia, itsestäänselvyys- ja näennäisiä ristiriitaisuuksia”.

– Vaikkeasta tekstistä huolimatta Enqvistin teksti elää ja hengittää ja viettelee uuden maailmankäsityksen pohdintaan, Palotie totesi.

Valtaosa kirjan saamasta palautteesta on ollut myönteistä ja Enqvististä on tulossa hyvää vauhtia tiedotusvälineiden lemmikki. Filosofiaa ja runoutta harrastava fyysikko puhuu kieltä, jota on helppo ymmärtää, on sitten kysymys maailmankaikkeuden alkusynnyttä tai ”kaiken teoriasta”, jolla fyysikot yrittävät sovittaa yhteen niin **Albert Einsteinin** yleisen suhteellisuusteorian kuin **Niels Bohrin** ja kumppanien kehittämän kvanttiteoriankin.

Kaikki eivät kuitenkaan ole katsoneet suopein silmin Enqvistin palkitsemista. Viime vuonna aivotutkijoita vuosisadan huijareiksi väitöskirjassaan nimitelleen tamperelaisfilosofi **Jyri Puhakaisen** mielestä Enqvist olisi mieluummin ansainnut Skepsiksen Huuhaa-palkinnon.

Helsingin Sanomien yleisönosastokirjoituksessa 2. helmikuuta Puhakainen syytti Enqvistiä vääristä profetioista. Hänen mielestään Enqvist

KUVA: MARKETTA OLLIKAINEN

DOSENTTI KARI ENQVIST ON KUULUNUT SKEPSIKSEN TAUSTAVOIMIIN AINA YHDISTYKSEN PERUSTAMISESTA LÄHTIEN.

oli ihminen, joka ”ei tunnusta jokapäiväistä elämäämme ja persoonallista maailmaamme todelliseksi ja kieltää samalla myös oman olemassaolonsa ihmisenä ja tieteenharjoittamisensa perustan”.

– Minähän en palkintoa jakanut, joten minua on tästä asiasta turha syyttää, Enqvist nauhahtaa kuittaamaan Puhakaisen väitteet.

Peruskysymys hämärtyy

Enqvist ei taivu väärän profetaan rooliin. Hän

sanoo, että tällaisia väitteitä esittävät eivät ole ymmärtäneet, mistä oikeastaan on kysymys silloin, kun puhutaan fysikaalisen maailman ilmiöistä.

– Ihmiset jotenkin ajattelevat, että meidän pitäisi lopettaa esimerkiksi sosiologian tai biologian harrastus kokonaan, jos lähdetään siitä, että luonto, biologia tai ihminen ovat vain alkeishiukkasia. Mutta eihän tähän ole mitään syytä.

Enqvistin mielestä ihmiset helposti sekoittavat asiaan liittyvän periaatteellisen puolen ja käytännön elämään liittyvät ilmiöt.

– Periaatteellinen kysymys on se, onko olemassa fysikaalisen aineksen lisäksi jotain muuta ainetta. Jos sellaista ei ole, niin silloin ihminen ei ole muuta kuin fysikaalista ainetta, hän huomauttaa.

Tästä ei Enqvistin mukaan kuitenkaan seuraa se, että fysiikan avulla jotenkin pystyttäisiin selittämään sosiologisia tai psykologisia ilmiöitä. Fysiikan avulla ei voida ennustaa, miten joku ihminen tulee käyttäytymään tai toimimaan jossain tietyssä tilanteessa. Koko ajatuskin on hänestä järjetön.

– Jos osaisimme fysiikassa laskea psykologisia ilmiöitä, silloinhan me emme tarvitsisi koko psykologiaa. Mutta sitä me emme osaa, emmekä koskaan tule osaamaankaan, Enqvist painottaa.

Itse asiassa juuri tästä samasta peruskysymyksen ja käytännön ilmiöiden dilemmasta koko *Olemisen porteilla* -teoksessa on kysymys. Enqvist pohtii sitä, onko kenties olemassa jotain emergenssiä (ei-fysikaalista) ainetta vai palautuko kaikki alkeishiukkasiin, ja jos näin on, niin mitä siitä seuraa.

Tiede voittaa mystiikan

Enqvististä piti alunperin tulla psykologi. Se ei kuitenkaan tuntunut tyydyttävän hänen tiedonjanoaan ja hän alkoi opiskella psykologian sivussa tähtitiedettä ja fysiikkaa lähinnä yleissivistystään kartoittaakseen. Hän kertoo jatkaneensa teoreettisen fysiikan opintoja oikeastaan siksi, että oli saanut abrobaaturista arvosanan 1-, joka opintokirjassa oli hänestä ollut hävettävän näköinen.

– Ajattelin, että saan sen peiteteksi, jos suoritan vielä cum lauden, Enqvist naureskellen muistelee. Huono arvosana selittyi sillä, ettei Enqvist vielä tuolloin ollut perehtynyt tarkemmin matematiikkaan. Sen aika tuli vasta myöhemmin, kun teoreettinen fysiikka oli jo nielais-

sut miehen.

Nyt Enqvist toimii Suomen Akatemian vanhempana tutkijana Helsingin yliopiston teoreettisen fysiikan laitoksella. Hän on hiukkaskosmologi, joka pyrkii selvittämään, mitä todella tapahtui niissä sekunnin murto-osissa, jolloin maailmankaikkeus syntyi.

Skepsiksen tieteellisessä neuvottelukunnassa Enqvist on ollut mukana aina siitä lähtien kun neuvottelukunta perustettiin marraskuussa 1990. Viimeiset kolme vuotta hän on toiminut sen puheenjohtajana. Jo ennen Skepsiksen perustamista keväällä 1987 Enqvist kuului dosentti **S. Albert Kivisen** 1974 perustamaan skeptiseen Transcendentaaliradiestesian Seuraan. Vuosina 1997 ja 1998 Enqvist oli mukana myös Skepsiksen hallituksessa.

Toisin kuin jotkut skeptikot pelkäävät, Enqvist ei usko, että kaikenlaisen huuhaan vyöry on hautaamassa alleen kriittisen ajattelun. Päinvastoin, hän on vakuuttunut siitä, että pitkällä aikavälillä tiede lopulta voittaa mystiikan.

– Ihmisethän näkevät jokapäiväisessä elämässään, että tiede toimii. Jos kännykkä soi, sillä voi puhua Espanjaan. Vaikka he eivät tietäisikään, miten yhteys toimii, he kyllä ymmärtävät, että insinöörit ovat keksineet sen ja että fysiikalla on jotain asian kanssa tekemistä.

Enqvist myös arvelee, että loppujen lopuksi parailmiöistäkin innostunut nykyihminen näyttää enemmän luottavan tieteen tarjoamaan tietoon kuin mystiikkaan. Se näkyy muun muassa siinä, että erilaiset new age -liikkeet lainailevat hanakasti tieteen termejä, joilla ne pyrkivät perustelemaan näkemyksiään.

– Nekin, jotka julkisuudessa ankarasti hyökkäävät luonnontieteitä vastaan, perustelevat esimerkiksi **Heisenbergin** epätarkkuusperiaatella energiakenttiä tai muita teorioitaan ikään kuin he syvällä sisimmässään uskoisivat ja täitsivät, että tiede on kuitenkin se, joka antaa luotettavinta tietoa. Siksi kaikki väitteet, jos niiden halutaan olla luotettavan tuntuksia, pitää jollain tavalla perustella luonnontieteistä lainatuilla termeillä, Enqvist pohtii.

Dosentti Kari Enqvist on jo toinen Skepsiksen aktivisteihin kuuluva tutkija ja tietokirjailija, joka on saanut arvostetun 150 000 markan Tieto-Finlandia palkinnon. Viime vuonna palkinnon sai *Skeptikko*-lehden entinen päätoimittaja, tähtitieteilijä **Hannu Karttunen** kirjastaan *Vanhin tiede* (Ursa 1997).

Skeptikko-lehti onnittelee lämpimästi Kari Enqvistiä palkinnon johdosta.